

Přístupy k vědeckému poznání jazyka: Čím se jazykověda zabývá, jaké metody a nástroje používá a jak její poznatky využít jinde?

- co je jazyk, co je věda a jazykověda
- výzkum zvukové stránky jazyků a jeho praktické využití
- využití konstruovaných jazyků v jazykovědě
- jazyk a myšlení, jazyk a mysl, jazyk a poznání
- metody přírodních věd v jazykovědě
- jak vznikly a vyvíjely se jazyky
- jak vznikla a vyvíjela se samotná jazykověda

Aleš Bičan
Jan Havliš
Mojmír Dočekal
Ondřej Šefčík

Ústav jazykovědy a baltistiky FF MU
podzim 2023

Kdo je to jazykovědec?

- Ten, kdo umí/zná mnoho jazyků
- Ten, kdo umí správně česky/slovensky (nebo jiný jazyk)
- Ten, kdo učí jazyky

Ani jedno však není nutné!

Jazykovědec (lingvista)

= Ten, kdo chce popsat a pochopit jazyk jako takový a popsat a pochopit jazyky konkrétní

LINGUIST PICK-UP LINES

Oh, you are a linguist?
I like languages!

Is that so?
I can show you how
clitic climbing works.

Expat Gone Foreign®

Příklady jazykovědného přístupu

A) jedna *ruka*, dvě *ruky* nebo *ruce*?

B) česky *matka*, anglicky *mother*, čínsky *mama*

C) zápis slova přejatého z angličtiny

<i>loser</i>	<i>looser</i>	<i>lúzr</i>	<i>lůzr</i>
50×	30×	15×	5×

D) změna pořadí slov

Petr	potkal	Lucii.	→	Petr	ji	potkal.
Po	Přs	Pt		Po	Pt	Přs

Jazykověda = věda o jazyce

Cíle vědy (a jazykovědy)

- 1) Kondenzace vědění o světě, a to díky popisům, které jsou založeny na zobecněních
- 2) Vysvětlení přírodních jevů a porozumění jim
- 3)^[*] Predikce budoucího chodu nebo stavu věcí

[*] v jazykovědě hůře nebo těžko proveditelné

Minimální nutná podmínka, kterou by věda měla splňovat:

Věda je systematické hledání vědění, které není závislé na konkrétním jedinci, ale je otevřené každému pro ověření nebo znovuobjevení

Čím se jazykověda mimo jiné zabývá

- Co je jazyk a jak se liší od jiných komunikačních systémů
- Co mají jazyky společného a k čemu slouží
- Schopnost lidí osvojit si, používat a vytvářet jazyky
- Zvukové, gramatické a významové pravidelnosti a anomálie v jazycích
- Užívání jazyka konkrétními jedinci a celými společenstvími
- Změny v jazyce a změny jazyků v čase a prostoru
- Psychologické fungování jedinců, kteří si osvojili určité jazyky
- Psychologické procesy, na kterých je založena řeč nebo jazykově zprostředkované myšlení u lidí
- Původ jazyka a jazykové stavba a původ jazykové schopnosti

Příklady užitečnosti jazykovědy

- Lékařství a antropologie (náprava řečových vad, diagnóza nemoci)
- IT, strojírenství (syntéza a rozpoznávání řeči, překladače)
- Kriminalistika (profilace možného pachatele)
- Vojenství a špionáž (šifrování a dešifrování)
- Zoologie (možná komunikace s živočišnými druhy)
- Kontakt s mimozemskými civilizacemi?

- Sociologie (popis společnosti skrze jazyk)
- Pedagogika (výuka mateřských a cizích jazyků, tvorba učebnic)
- Historie a archeologie (jazykové doklady jako doklady kultur)
- Literární věda (poezie, určení autorství textu)
- Múzická umění (používání hlasu, správná výslovnost)

